

ASTERIX + Albert UDERZO

1945 waren **déi 30er Joergäng am Franséische schreckelch wäit hannendran** – um Nullpunkt – well d’Nazien et an der Schoul radikal verbueden haten. Nach haut bewonneren ech (*1933) déi, déi äis dunn an dat Kulturstéck geféiert hunn, dat e wichtegt Element vun eisem ‚Sproochegesicht‘ ass a bleift. Haut giff een deene Schoulmeeschteren a Proffen hir **‚Method‘ als Fach-Päerdskur** kucken ...mä si huet gegräff! Loosst mer léiwier keen zevill ‚katzege‘ Verglach mat der Schoulerer vun haut maachen, well da giffe mer knapps fäerdeg ... an äis der e sëlliche ‚ueden‘.

Erënnere kann ech mech ower, datt Kolleegen zu Dikrech an der ‚Boulette‘ sech **deemools d’Billergeschichten ‚TINTIN‘** konnte leeschten. Si hu mir se och alt geléint. An dem Hergé seng BD ass eng vun den Hauptwuerzele fir mä Franséisch ginn... och wa knapps e Professer eppes dovu wollt wëssen; den ‚hellege Goedert‘ war Tromp, an et guffe kéipweis Textstécker aus ‚À l’ombre des ailes‘ vum Pérochon auswenneg opsoen a schreiwen ze léieren; wéi gesot: **eng ‚Kur‘, mat deer si äis un d’Franséisch gebaatscht hunn.** Falsch war net alles dodrun.

Mam Tintin krut een ower d’Gefill, datt d’Billergeschichten engem nieft deer drécher Grammaire an deem lätstegen Auswenneggebéchs äis **eng praktesch Dier op d’Sprooch** kënnten opmaachen. Motivatioun! Och déi Generatioun no äis huet e gudde Batz vun hirem Franséisch aus BILLERGESCHICHTE matkritt, apaart dem Tintin an ... dem **Asterix, deen an de 50er Joere wéi eng Bomm ageschloen an och an Iwwersetzungen eng Weltcarrière gemaach huet.** Gelungenerweis ass fir déi Billerbicher dacks ‚Micky-Maus‘ gesot ginn, bis de Begrëff ‚Bande dessinée‘, also BD, sech duerchgesat hat... ech giff BG op d’mannst esou gutt fannen. Duerch e flotten Zoufall ass et dann u mir gewiescht, **1987 en éischten Asterix op Lëtzebuergesch** ze iwwersetzen, dem ASTERIX SÄI JONG; den TINTIN guff mir duerno vun der Professesch Nelly Moia geroden ... zugudderlescht hat ech dann **18 BDen iwwersat, bei déi koumen nach 30 léif Walt Disney – Albumen** ... domat hat eis Sprooch e weidere flotte Wee kritt, fir schréftlech enner d’Leit ze kommen; vläicht war et esouguer fir vill Jonker an Eelerer déi éischt Geleeënheet, fir hir Sprooch schréftlech bausst all Schoul an Zwank ‚an d’Aen‘ ze kréien ... hallo Soziopädagogik. 😊

Fir de ‚Bébé d’Astérix/dem Asterix säi Jong ze deefen, hat de Cactus, deen d’Iwwersetzung deemools bei mir bestallt hat, sech **den Albert UDERZO als Gaascht op d’Buerg (-Lënster)**

gelescht. E wonnerbaren Owend, mat engem ganz genëssege weltbekanntem Auteur; e sympathesch einfachen a léiwe Mënsch, deen ech duerno nach besser kennegeleiert hunn. Hie gëtt bestëmmt net vergiess... a bleift e Frënd! Dofir hei dëst klengt Bild, op dat ech houfreg bleiwen a wéi Gold versuerger. O mei, ewell 33 Joer:

alt nees dees Typeschen

Mir ginn äis net, ëmmer erëm drun ze **erënnere, watfir eiser ‚Bijouën‘ am Lëtzebuergesche stiechen**... wat mir leider zevill vergiessen: Dir kaaft eng ‚Box‘; wann déi ze laang ass, da muss se ‚agehol‘ ginn; wat huet dat mam däitschen ‚einholen‘ ze dinn? Näischt, well dat heescht bei enger Course an eiser Sprooch ‚erëmkreien‘ (hallo TV!). Et soll een net ëmmer ‚am Lapp‘ dorëmmer lafen ... vläicht och alt emol drun denken, datt dat typesch EISES an oniwwersetzbar ass, oder? Domat brauch ee jo och net den ‚Uz‘ ze maachen, well et ass jo net ‚plakeg‘, gellidir. Huet de Bréifdréier iech ewell e Bréif ‚zougestallt‘; da war en net vun hei, well dee ‚bréngt‘ en einfach. Dann iwwersetzt emol am Goethe seng Sprooch, et hätt een ‚eppes fäerdegbruecht‘; dat kascht Krämpes, nedit.

Dëslescht (!) huet e léiwe Frënd ugeruff, **wéi ee fir Fësch geng soen, deen net ganz gebroden/gekacht wier; glaseg? bluddeg?**... ech giff mengen, do hätt et ëmmer geheescht, dee wier ‚net ganz ‚duerch‘, wat iwregens och bei engem Rëndsbrot gesot gëtt, oder? Ass dat dann elo Däitsch? Do wier et dach genee esou do-laanscht, wéi wann ee giff froen, ob d’Gromperen ewell ‚mild‘ wieren. 😊 Mëll an der Bier ... hätt de Grass och bestëmmt ni geschriwwen, oder? Héchstens ‚weich‘ ... wat am Lëtzebuergeschen, als ‚weech‘ alt erëm anescht gebraucht gëtt. An den nächste KLACKEN da weider mat deem Jabel.

vum Lex Roth

Pohunne-Sprooch!

Et geet net drëm, eppes fir oder géint d’Englescht ze hunn. Hei dréint et sech ëm déi Inflatoun vun Englesch, fir unzeginn, guttzemaachen, sech souzesoen ze bretzen. Kuckt dach emol nëmme déi **Reklammen, Titelen oder ganz englesch Sätz, déi – total iwwerflësseg – an der Press, op Schëlter oder Plakaten dorëmmer glënnere** ... a frot iech éierlech, ob dat wierklech muss sinn ... a wat dat déngt.

Firwat solle mir eppes ‚boosten‘, ‚woufir ‚performen‘, oder eppes ‚downloaden‘? Dobäi gëtt sech dacks och emol d’Fro net gestallt, ob déi et verstinn, fir déi et gemënt ass. **D’Haaptsaach schéngt ‚et mécht gutt‘.** Dacks sinn et och nach gelungenerweis déi, déi sech iwwer eist ‚zevill‘ Franséisch dorëmmer opreegen, déi mat deem ‚modernen‘ Englesch an der Sproochlandschaft wéitschen ... zu deer d’Franséisch ower ganz normal gehéiert! Ass dat net vläicht emol eng ‚Iwwerleeërche‘ wert?

Friesland?

Dëslescht war eng offiziell **Delegatioun vu Leit aus dem nord-hollännesche Friesland** hei, fir sech eng Nues iwwer eis Sproochlandschaft ze huelen. Den hollänneschen Ambassadeur hat fir déi Geleeënheet a seng Residenz op e ganz intressanten Owend mat lëtzebuergescher Sproochleit geruff; de Regierungscommissär Marc Barthelemy an den Direkter vun eisem offizielle Sproochcenter Luc Marteling hunn dann do kloergemaach, wéi et bei äis an deer Saach steet: Et ass **praktesch knapps e Verglach mat Friesland méiglech**; mir sinn nun emol e souveräne Staat: si sinn zueleméisseg zwar an eisem Fall ... mä prozentual keng 5% vun der niddelännescher Populatioun. An deem Sënn ass **d’Chance fir d’Lëtzebuergesch natierlech op eiser Säit!** Iwwregens ass engem deen Owend och opgaang, datt **d’Friesesch ganz kloer e skandinavesche Wikinger-Hank huet**: zum Dänesch-Islänneschen, dem Norwegeschen, dem Schwedeschen ... mä grad wéi eis Sprooch sinn déi alleguer germanesch! Ower ‚mir‘ gehéieren zum mëttleren Deel dovun, dem Fränkeschen, an aus deem senger Mëtt, si zum ieweschte Germaneschen ... dat zugudderlescht dann op déi britesch Insel iwwergesprong ass; well firwat heescht et ‚Angelsächsesh‘? Wou läit dann ‚Angeln/Sachsen‘? Héich intressant!

Maacht lues!

Dee Sätzchen eeriicht op Däitsch ze iwwersetzen – machet leise – geet net, well et do en Ennerscheid tëscht ‚leise/langsam‘ gëtt; deemno bei äis en typesch lëtzebuergesche Gebrauch! Scho gemierkt? Huet dir ewell dru geduecht, wéi mir op Lëtzebuergesch kënne ‚méi séier‘ maachen? **‚Fläiss dech – tommele dech – hou dech(net), maach virun, begann dech‘**; do leit dir mat enger Wuert-fir-Wuert Iwwersetzung op Däitsch einfach nieft dem Dill! Ower dat sinn nun emol deer Beispiler, bei deene mir d’meescht net drun denken, datt eis Sprooch hiren eege kleng Pied trëppelt, gellidir. Dees hu mir kéipweis, esou wéi et an aneren Idiomen Ausdréck a ganz Sätz gëtt, déi sech einfach net wuertwärtlech an eng aner iwwerdroe loosse, a wou et da ‚lost in translation‘ heescht.

Et ass net fein, bei esou Saachen ëmmer direkt domat ze kommen, d’Lëtzebuergesch wier dach ‚nëmme‘ en Dialekt; gewëss et ass keng ‚Philosophen- oder héich Wëssenschaftssprooch, ower **et brauch een d’Schniffchen net ze spëtzen, fir eisen Idiom als ‚kleng Sprooch‘ ze kucken.** Si ass méi lieweg, wéi se jeemools war!

COVID-19 / CORONA

Wéi déi Saach sech entwéckelt, wéi se ausgeet, weess den Ament keen ... Däiwel; nëmme „Deen do uewen“. Et ass engem ower, wéi wann et **och nach anerer wéi déi schreckelch ekonomesch „Kollateralzoustänn“** giff ginn: z. B. um Enn vum Joer e „Babyboom“, leider och maandelweis Scheedungen an aner bedauerlech Situatiounen.

Zwu positiv Bemierkunge kënne mir ower hei maachen: d’Regierung a verschidden Administratioune gi **méisproocheg Publikatioune** eraus ... dat och op Lëtzebuergesch! **En décke Bravo vun der Actioun-Lëtzebuergesch!** Ganz bestëmmt kënnt eis Sprooch an dësen Zäiten och net schlecht um Internet an dem SMS ewech ... et ass alt dat, gellidir. An dann nach eppes: Soll ee mam forcéierten „Do-heembliwen“ net och emol vun der Lëtzebuergescher Literatur an Iwwersetzung profitieren; deer gëtt et jo an alle Bicherbutteker „stellageweis“ ... esou guer bei äis!